

לו גם נזק, שכן הפסיד בשל כך משרה מכו-
בדת של מו"צ בדוויןסק, שנתפנתה אז ואשר
חובבי ציון בעיר התאמצו רבות להעביר
את מועמדותו.

בשנת תרס"ג נסע לארצות הברית לביקור
משפחתי וקיבל הצעת בני ניאסוויז' שבניו
יורק לכהן כרב בבית הכנסת שלהם, תוך
תקנה לעלות לאחר זמן לארץ-ישראל. לא
נסתייע בידו ונפטר בניו-יורק, בהשאירו אח-
ריו רק חוג מצומצם של מוקירים. לעומת כן
השרתה פטירתו אבל כבד בניהוויז' וחברת
חובבי-ציון שבתוכה קיימה אסיפה לזכרו.

מ. צ.

פיינשטיין, אברהם מרדכי

ירושלים העתיקה, תרנ"ט (12.1.1899) —
ירושלים, ט"ז אלול תשל"א (6.9.1971).

בן ר' אליעזר, שעלה מביאליסטוק בעודו
ילד והיה בירושלים מתלמידיו של הרב מ-
בריסק ר' יהושע לייב דיסקין זצ"ל. מצד
אמו דור שלישי בארץ, מצאצאיהם של רבי
מנדיל יאנובר והגאון הרב ר' אליהו דייביש,
מגדולי רבני ירושלים, שבספר „חלקת מחו-
קק" אצל ציון קברו כתוב: „נפטר בן מ"ב
שנה והשאיר אחריו חידושי תורה בכתובים
חבילות חבילות, וביחוד על גליוני הש"ס
ושאר ספריו".

את חינוכו התורני קיבל בישיבת „עץ-
חיים" ו„אוהל משה" בירושלים. לאחר מכן
השתלם ב„ישיבת המשתלמים" ובבית המד-
רש למורים „מזרחי", שהיה מבוגריו. שימש
בהוראה שנים מספר. השתלם בבקורת ה-
חשבונות, בנקאות וכלכלה. נשא לאשה את
רחל לבית אורנשטיין, בתו של הרב יעקב
אורנשטיין ז"ל, גין ונכד לבעל „קרן אורה".

משחר נעוריו היה תדור רוח ציונית-דתית.
לאחר מלחמת העולם הראשונה וכיבוש הארץ
ע"י הבריטים היה ממייסדי וראשי „המזרחי
הצעיר" וממייסדי המושב „גוה יעקב" בסבי-

כה את היהודים לעם של עוסקים ב„פרנסות
ומבזות", כמו „גשך ותרבות, מאזני מרמה,
סרסרות וכדומה". בלית ברירה ומתוך פיקוח
נפש צריכים היו לחטוף מכל הבא ליד, להת-
חרות זה בזה על הפרנסה ולרדת איש לחיי
חברו. רק השיבה לעבודת האדמה תועיל
לתיקון המידות ותרחיק את היהודים מפר-
נסות אויר ומשחיתות. שיבה אל הקרקע ואל
חיים מתוקנים מבחינה רוחנית ומוסרית פי-
רושה מציאת פתרון טריטוריאלי לשאלת העם
היהודי. וכאן הוא דן בשאלה: אמריקה או
ארץ-ישראל — איזו מהן עדיפה? ברור
שלא"י משפט הבכורה, כי „אווירה דא"י מת-
כים בענייני הדת ורק שם מסתכלין ישראל
בכל ליבם לאביהם שבשמים", שכן „עבודת
השי"ת ואהבתו והדבקות בו תלויות רק ב-
ארצנו הקדושה", כלומר: השלמות הרוחנית
תיתכן רק בא"י ואין פלא אם היהדות מזהה
את חוץ לארץ עם עבודה זרה „ישראל וארצו
הם כגוף וגשמה", הארץ ממתנת לישראל
שיגאלו אותה משממתה, כי שום אומה אחרת
אינה מסוגלת לכך. השעה כשרה לעלות לא"י
בשל קושי השעבוד, הרדיפות ושנאת העמים
מצד אחד ותודות ליחסה הטוב של ממשלת
טורקיה להתיישבות יהודית בארץ מצד שני.
מהגרים יהודים לארצות שמעבר לים אנוסים
לחלל שבת ומועד וכדומה, ואילו העולים ל-
ארץ ישראל סיפק בידם לקיים מצוות, לרבות
מצוות התלויות בארץ. אלה הנשארים בגולה
מחובתם לעזור לעולים בתרומות ומי שמצבו
מאפשר לו חייב גם בקנין נחלה בא"י.

בסוף מאמרו פונה הוא אל „המתחסדים",
האומרים „שגאולת ישראל תהיה רק בדרך
נס ואל לנו לעסוק בזה בדרך הטבע". דעה
זו מופרכת מדברי התלמוד הירושלמי (מעשר
שני, פ"ה) „שגאולת ישראל תהיה מקודם
ע"י שיתישבו בארץ קודם שיבוא משיח"
וגם הגאולות הראשונות היו בדרך הטבע.
הוא מסיים בקריאה לתמוך בחברת חובבי-
ציון באודיסה ובאי כוחה ביפו.

לדבריו היה הד חזק בחוגי הרבנים וחובבי-
ציון כאחד, ברם הזדהותו עם תנועה זו הביאה

לעירו הירבו להקיפו בשאלות. גם מחברים תורניים ביקשו הסכמותיו לספריהם והללו התנוססו בצידן של הסכמות אנשי שם כרבי יצחק אלחנן מקובנה והאדר"ת. ידידות אמיצה קשר עם רבי ישראל מאיר הכהן ה"תפץ חיים".

רבי מרדכי היה אהוב על בני קהילתו ו- גודע כמשכין שלום בין יריבים וכפורן לדבר- רים שבצדקה. דאג לסדרי החינוך בתלמוד תורה והקפיד במצוות ביקור חולים. ואולם עיקר עיסוקו היה בתורה, לה הקדיש מיטב שעות היום והלילה. הוא השאיר בכתובים הרבה שו"ת וחידושי תורה.

בימי שבתו בלידא החלה ההתעוררות לר- עיון שיבת ציון שרבי מרדכי דבק בו בהת- להבות. תועמלנה הראשון של תנועת הציו- בות הדתית רבי נתן פרידלאנד (ראה ערכו) התכתב עם גדולי הרבנים בענין זה וביקש מהם גם מכתבי המלצה לצורך תפקידו.

הוא פנה גם אל רבי מרדכי, שהיה כבר אז בעל מעמד נכבד בחוגים הרבניים וגם הת- בלט כסופר עברי מליץ (בסמוך לאותו זמן פירסם כמה מאמרים ב"הירח" וב"הלבנון") ורבי מרדכי השיב לו במכתב ארוך ומפורט, שגדפס לאחר מכן בספר "שיבת ציון" לרא"י סלוצקי (ח"ב, עמ' 64—68). במכתבו זה הוא מעלה את "האמת הגלויה לעין כל", כי חזון שיבת ציון אינו עניין לאחרית הימים, אלא מחייב פעולות ממשיות בהווה. לדעתו נש- תנו הזמנים וארץ-ישראל אשר היתה בעבר "מדבר שממה מרבץ לפראים" היא כיום ב- "אתחלתא דגאולה מכל פינות התבל אליה יגהרו ותהי סחר גויים". הגיעה השעה שעם ישראל ישוב לחיות כעם נורמאלי, "ולא להיות כאחד מצבא מרום במרום פה על הארץ". הוא מפרש ומשלים דברי רבי נתן פרידלאנד בספריו, כי לא בדרך נס תשוב א"י לפרי- חתה, כי אם "עלינו מתחילה לעבוד את האדמה אדמת ישראל ולחובב אותה ואז היא תתן פריה — — — וכן העם שיתאספו אליה ישיבו תודה גם להארץ לשמור מצות הארץ, ללכת בדרך ישרה ולמצוא באמונה חית נפש

בת ירושלים. בתקופה יותר מאוחרת היה מ- ראשי הסתדרות "המזרחי" בירושלים. במשך שנים רבות היה ממנהלי באנק "המזרחי" בירושלים ולאחר מכן מנהל כללי של באנק ארץ-ישראל בריטניה בירושלים וחבר מו- עצת המנהלים של הבאנק עד יום מותו. פעל רבות להרחבת הישוב העברי בירושלים ש- מחוץ לחומות והיה בין מייסדי שכונת בית וגן בירושלים. בתקופת מלחמת העולם ה- שניה היה מפעילי מגבית ההתגייסות וכופר הישוב. כן היה מראשי אגודת "אחזה", חבר הנהלת "מפעל התורה" למען הישיבות ב- ישראל ופעיל בשורה של חברות אחרות. קבע עתים לתורה וסייע למוסדות תורה צדקה וחסד.

י. ג.

פיינשטיין, מרדכי

סלונים, תקצ"ו (1836) —

גוביאלכסנדרובסק (מחוז קובנה), תרס"ג (1903).

בן רבי שרגא פייטל, מו"צ בסלונים. למד בישיבת סלונים בתקופת רבי יהושע אייזיק חריף ולאחר מכן ב"קיבוץ" אברכים בלידא.

נשא אשה מלידא והתיישב שם. רעייתו מלכה ניהלה בית עסק סיטונאי ורבי מרדכי ישב על התורה. יצאו לו מוניטין כלמדן מובהק וקהילות חשובות הציעו לו רבנות בתוכן — ולא נענה. לאחר פטירתו של רבי מרדכי מלצר, אב"ד לידא (תרמ"ג), נתמנה דיין העיר שלא על מנת לקבל פרס, עד ש- נמצא מועמד מתאים למשרה זו.

בשנת תרמ"ד נאלץ מסיבות שונות לקבל רבנות. תחילה שימש בלודו' ולאחר מכן (תרמ"ב) בעיר המחוז נובי אלכסנדרובסק. כשבע עשרה שנה כיהן ברבנות בעיר זו ובה מנוחתו כבוד.

נתפרסם כאחד מגדולי הרבנים בליטא ו- רוסיה הלבנה בזמנו ורבני הקהילות הסמוכות

פייסט, יהודה

פראנקפורט דמיין, ט' סיון תרפ"ב (1922) —
נפל בגוש עציון, ג' אייר תש"ח (1948).

בן חנוך ועליזה.

ממשפחה חרדית חשובה. קיבל חינוך דתי-
לאומי.

לאחר עליית היטלר לשלטון עברה המש-
פחה לגור בהולאנד ולאחר מכן באנגליה.
סיים בית ספר תיכון ולמד גם לימודי קודש.
הדריך חוג נוער דתי.

קיבל רשיון עליה כסטודנט ועלה ארצה
בשנת ת"ש. למד בישיבת חברון בירושלים
ולאחר מכן באוניברסיטה העברית — חימיה
וחקלאות.

בתש"א יצא לאימוני ההגנה ולקורס ב-
סדום. בתש"ב התגייס לצבא הבריטי ושירת
בבריגאדה היהודית. השתתף בקרבות בחזית
צפון איטליה ולאחר מכן בפעולות עזרה וסעד
לשארית הפליטה בבלגיה ובהולאנד. כאשר
היה הקפיד על שמירת המצוות.

בתש"ו שוחרר מן הצבא וחזר ללימודיו.
סיים עבודת מחקר על דרכי הלחול המים
ואגירתם בקרקעות הארץ ועמד לקבל תואר
מוסמך למדעי הטבע.

עם פרוץ מלחמת השחרור התנדב לשרות
בחי"ש. הועבר למקור חיים עם מחלקה דתית,
שם היה נשק ואחראי על ה"סליק". השתתף
בקרבות בסביבת ירושלים. לפי בקשתו נשלח
לכפר-עציון והגיע לגוש בשיירה האחרונה
בט"ז באדר ב' תש"ח. היה מפקד חוליית
המרגמות במינור הרוסי. משם פעל נגד ה-
התחבורה הערבית בכביש חברון — ירושלים.
בעת הסתערות הערבית על המינור הרוסי
ביום ג' באייר פעל עם מרגמתו בעמדה
קידמית. כשנסוגו חבריו מהעמדות השכנות
והודיעוהו על כך, ענה שלא יסוג בלי פקודה
מפורשת מפי מפקד המינור — ונשאר יחידי
בעמדתו מול הערבים המסתערים. אחרי מותו
הוענקה לו על ידי המטכ"ל דרגת סגן.

הועבר למנוחת עולמים בהר הרצל בירוש-
לים בכ"ה במרחשון תש"י.

ולגדל בניהם על ברכי התורה והמדעים, או
אז עינינו תראינה ירושלים נוה שאנן אוהל
בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח". את מכ-
תבו הוא מסיים במאמר התלמודי: "לא
כירושלים של עולם הזה ירושלים של עולם
הבא. ירושלים של עוה"ז — כל הרוצה לע-
לות עולה ושל עוה"ב אין עולין לה אלא
מזומנין לה". לדבריו, יש כאן רמז לשתי
דרכי הגאולה: הטבעית והניסית; "ירושלים
של עוה"ז היא אופן הטבעי, וכל הרוצה לע-
לות עולה, ולא חסר לנו אלא לעשות אגודה
אחת — להרבות בישוב ארץ ישראל".

משקמה התנועה הציונית המדינית גילה
דעתו כלפיה בחיוב במכתבו אל רבי שמואל
יעקב רבינוביץ מסופוצקין, אשר כינס מכ-
תבי הזדהות מצד רבנים בישראל עם המהלך
הציוני החדש והדפיס חלק מהם ב"הצפירה"
(תר"ס).

ולא עוד אלא שבשנת תרס"א נימנה ר"מ
עם החתומים על הקול קורא של קבוצת רב-
נים לצורך מגבית מיוחדת לתמיכה במת-
נחלים פועלים ושכירי יום במושבות העבריות
הוותיקות. הכרוז קורא לתרום בעין יפה למען
„אחינו הפועלים", אשר הקריבו את נפשם
על מזבח אתגרת עמם וארצם ואשר כל בנין
הישוב נוסד על ידיהם, „אחינו אלה לא עשו
לנפשם כלל" ועל הציבור לסייע בידם שחלק
מהם יהפוך במשך הזמן ל„קולוניסטים" ובכל
אופן „להמציא להם עבודה תדירה על ידי
התפתחות ענפים שונים מחרושת המעשה
לפי סגולת המקום ותנאיה" („המליץ", 1900,
גל' 285).

רבי מרדכי עמד בקשרי ידידות עם הרב
ריינס, יוצר „המזרחי" והוא שהמליץ לפני
פרנס קהילת לידא, עיר מושבו הקודמת, לש-
לוח כתב רבנות לזה האחרון וכך נעשה הרב
ריינס רבה של לידא.

„המליץ", 1903, גל' 99, רשימה על פטירתו של
רבי מרדכי פיינשטיין. ר' ישראל בנימין בנדט פייבל-
זון, „צוור החיים" (הספרים ומאמרים, ווארשה,
תרע"ד).

מ. צ.